

ਬਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਰਾਏ, ਸੀਜੇ, ਜੀਐਸ ਸਿੰਘਵੀ
ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.ਜੇ.

ਮੈਸਰਜ਼ ਰੈਨਬੈਕਸੀ ਲੈਬਾਰਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ., - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ
ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

ਆਰਐਸਏ ਨੰਬਰ 103 ਆਫ 2001

18 ਦਸੰਬਰ, 2003

ਭਾਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਐਕਟ, 1910—ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੋਡ, 1908 — ਐੱਸ.9—ਬਿਜਲੀ (ਸਪਲਾਈ) ਐਕਟ, 1948 — ਐੱਸ. 5, 49 ਅਤੇ 79—ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਵਿਵਾਦ — ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ 1948 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੋਰਡ — ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਵਾਦ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੋਰਡ- ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਹੀਂ - ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਥਾਪਤ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਧੀ ਵਿਭਾਗੀ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦਾ - ਧਾਰਾ 9 ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਅ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 'PSEB ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ' ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਰੱਖੀ, ਕਿ :-

- (1) ਉੱਥੀ ਜੂਸ ਇੱਥੀ ਉਪਾਅ ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਉੱਥੇ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੀਵਾਨੀ ਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬੇਦਖਲੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

- (2) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇੱਕ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਉਚਿਤ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
- (3) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਉਪਾਅ ਹੈ ਜੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕਰੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।
- (4) ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰੇਗੀ ਬਸ਼ਰਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਹੈ।

(ਪਰਾ 2੯)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਕੀਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਪਰਾ 30)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਜੇ.ਟੀ. 1997(5) ਐਸ.ਸੀ. 182 ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਬੰਧਨਯੋਗ ਉਦਾਹਰਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੀ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, (2002)4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 578 ਦਾ ਕੇਸ। ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ।

(ਪਾਰਾ 32 ਅਤੇ 33)

ਦੀਪਕ ਸਿੱਬਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ

ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੰਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ।

ਨਿਰਣਾ

ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.

(1) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਪਿਛੋਕੜ

“1. ਕੀ ਬਿਜਲੀ (ਸਪਲਾਈ) ਐਕਟ, 1948 ਦੀ ਧਾਰਾ 79 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਕੀਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਜੈਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

PSEB ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ (1) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ?

(2) ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.) ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ **ਮੈਸਰਜ਼ ਕਮਲਾ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਾਂਬੇ (2)** ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਵਿਯਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ **ਐਮਪੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸਿਟੀ ਬੋਰਡ, ਜਬਲਪੁਰ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਟਿੰਬਰ ਕੰਪਨੀ (3)**, **ਸੰਕਰਨਾਰਾਇਣ ਪੋਟੀ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਵੱਲੋਂ ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (4)**, **ਰਾਜ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਏਅਰਸਵਜ ਮਨਜੇਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤਾ ਰਾਓ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ. ਰੁਪਏ ਦੁਆਰਾ। ਅਤੇ ਹੋਰ (5)**, ਅਤੇ **ਧਰੁਵ ਗ੍ਰੀਨ ਫੀਲਡ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, (6)**। ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

- (1) ਜੇਟੀ 1997 (5) ਐਸਸੀ 182
- (2) ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 1942
- (3) 1997 (1) SCC 68
- (4) 1998 (3) SCC 751
- (5) ਏਆਈਆਰ 2000 ਐਸਸੀ 2220
- (6) 2002 (6) SCC 416

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਕੋਦਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਬੋਰਡ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਝਗੜਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 79 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਿਜਲੀ (ਸਪਲਾਈ) ਐਕਟ, 1948 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ) ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਤੱਥ:

(3) ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਸੰਬੰਧ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ 100000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। 17,60,006 ਜਾਂ ਡਿਸਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਰਕਮ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੀਟਰ ਦੇ ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਕਾਰਨ ਕਲੇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2-ਏ ਸੀ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“2-ਏ ਕੀ ਮੁਦਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਝਗੜਾ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਓ.ਪੀ.ਡੀ

(4) ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ **ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮੁੜ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦਲੀਲਾਂ:

(5) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀਪਕ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੋਰਡ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਭਾਰਤੀ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ (7) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ , ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਤਾਂ ਹੀ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਹੋਵੇ।

(6) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79 (b) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79 ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਝਗੜਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਭਾਵ ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

(7) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਬਾਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤਾਂ ਹੀ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਅ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਖਪਤਕਾਰ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਆਫ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਮਾਸਕ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ (8) ਮੈਸਰਜ਼ ਕਮਲਾ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਾਂਬੇ (ਸੁਪਰਾ); ਧੂਲਾਭਾਈ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (9), ; ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਭਾਰਗਵ (ਮਿ੍ਤਕ) ਵੱਲੋਂ ਐਲ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (10), ; ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਚੱਬਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ, (11); ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰੈਵ. ਪੀ.ਐੱਮ.ਏ. ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੋਰਨ ਮਾਰ ਮਾਰਥੋਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (12), ਧਰੁਵ ਗ੍ਰੀਨ ਫੀਲਡ ਲਿਮਿਟਡ ਬਨਾਮ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ); ਅਤੇ ਰਾਮੇਂਦਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਬਿਸਵਾਸ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (13)।

ਏਆਈਆਰ 1975 ਐਸਸੀ 1967

ਏਆਈਆਰ 1940 ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ 105

ਏਆਈਆਰ 1969 ਐਸਸੀ 78

ਏਆਈਆਰ 1988 ਐਸਸੀ 752

(1993) 3 SCC 161

(7) ਏਆਈਆਰ 1995 ਐਸਸੀ 2001

(8) ਏਆਈਆਰ 1999 ਐਸਸੀ 294

(9)

(10) (8) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸੰਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੋਰਡ

(11) ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 79 (ਜੋ) ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

(12) ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ

(13) ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ

ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਕਾਸਟਿੰਗਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ ਮੁਬਾਰਕਪੁਰ ਬਨਾਮ ਪਟਿਆਲਾ ਸਟੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸਿਟੀ ਬੋਰਡ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ , ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 17932 ਆਫ 2001 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 13 ਜਨਵਰੀ, 2003 ਅਤੇ

ਮੈਸਰਜ਼ ਕੁਆਰਕ ਮੀਡੀਆ ਹਾਊਸ (ਇੰਡੀਆ) ਪ੍ਰਾ. ਲਿਮਟਿਡ ਮੋਹਾਲੀ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2002 ਦੇ CWP ਨੰਬਰ 7200 ਨੇ 14 ਮਈ 2002 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧ:

(9) ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਬੰਧਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਐਕਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।

(10) ਬਿਜਲੀ (ਸਪਲਾਈ) ਐਕਟ, 1948 ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀ, ਕੰਟੋਨਮੈਂਟ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। 'ਗਰਿੱਡ ਸਿਸਟਮ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਬਿਜਲੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਐਕਟ 1910 ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਐਕਟ, 1910, ਬਿਜਲੀ ਉਰਜਾ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।

(11) ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਸਕੀਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79(j) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੀਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ/ਸੁਪਰਟੈਂਡਿੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਓਪਰੇਸ਼ਨ) ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਾਲੀ ਸਰਕਲ ਪੱਧਰੀ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਜ਼ੋਨਲ ਪੱਧਰੀ ਝਗੜਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਅਪਰੇਸ਼ਨ) ਕਰੇਗੀ।

ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੋਰਡ ਪੱਧਰੀ ਸਮੀਖਿਆ/ਅਪੀਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਨਵੀਨਰ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਵਪਾਰਕ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(12) ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਐਨਰਜੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ (31 ਮਾਰਚ, 1999 ਤੱਕ ਅੱਪਡੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਦੇ ਸੇਲਜ਼ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਕੀਮ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 749(ਅਤੇ 79e(j) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧਿਤ ਐਕਸਟ੍ਰੈਕਟਸ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

"49. ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਉਪਬੰਧ।—(1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਬੋਰਡ ਲਾਇਸੰਸਧਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੋਰਡ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕਸਾਰ ਟੈਰਿਫ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਟੈਰਿਫ ਫਿਕਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ:-

- (a) ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ;
 - (b) ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਕਿਫ਼ਾਇਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਸ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ;
 - (c) ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਪਲਾਈਆਂ ਲਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਦਾ ਸਰਲੀਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਨਕੀਕਰਨ •
 - (d) ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਿਕਸਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਕਰਨਾ।
- (3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਰਿਫਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਖਰਚਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।, ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਲਈ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ।
- (4) ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਟੈਰਿਫ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਬੋਰਡ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿਤ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਏਗਾ।

"79. ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। - ਬੋਰਡ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ-

(atto.)i)xxxXXXXXXXXXX

(j) ਧਾਰਾ 49 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ;.....

142. ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ/ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ:

ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੋਰਡ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਮੇਟੀ/ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

142.1 ਸਰਕਲ ਪੱਧਰੀ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ;

- 1. ਚੇਅਰਮੈਨ ਡੀ. CE/SE/(Op)
- 2. ਮੈਂਬਰ ਡੀ. CAO/Dy. ਸੀ.ਏ

3. ਸੈਂਬਰ	ਐਡਲ. SE/SR Xen (Enf.)
4. ਸੈਂਬਰ	ਡੀ. ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਵਿਕਰੀ)
5. ਕਨਵੀਨਰ	ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ। SE/Sr. Xen (Ops.)

142.1.1 ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। 10,000 ਅਤੇ s ਤੱਕ। ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ/ਓਪਰੇਸ਼ਨ/ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੈਕਿੰਗ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ 1 ਲੱਖ, ਆਡਿਟ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਛੋਟ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕੇਸ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਡੀ. ਸਬੰਧਤ CE/SE (Ops) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਕਮ ਦਾ 33% ਜਮ੍ਹਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਇਹ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। 3,000 ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਤੱਕ 10,000

142.2 ਜ਼ੋਨਲ ਪੱਧਰੀ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ:

1. ਚੇਅਰਮੈਨ	CE (Op) ਸਬੰਧਤ
2. ਸੈਂਬਰ	ਮੁੱਖ ਆਡੀਟਰ
3. ਸੈਂਬਰ	
- ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਸੈਂਟਰਲ ਜ਼ੋਨ ਲਈ ਵਿਕਰੀ)
- ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ੋਨਾਂ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ (ਟੈਰਿਫ)
- ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਜ਼ੋਨ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਬਿਲਿੰਗ)

ਡੀ. ਸਬੰਧਤ CE/SE (Ops) ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣਗੇ।

142.2.1 ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। 1 ਲੱਖ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ/ਓਪਰੇਸ਼ਨ/ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੈਕਿੰਗ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ 2 ਲੱਖ, ਆਡਿਟ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਛੋਟ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕੇਸ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ CE (ਓਪਸ) ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਕਮ ਦਾ 33% ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। 10,000 ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਤੱਕ 1 ਲੱਖ

M/s Ranbaxy Laboratories Ltd v. Punjab State Electricity 311
Board and another (Hemant Gupta, *J.) (F.B.)

142.3 ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਥਾਰਟੀ:

1. ਚੇਅਰਮੈਨ	ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ
2. ਮੈਂਬਰ	ਡੀ. CE/SE (Ops)
3. ਮੈਂਬਰ	ਮੁੱਖ ਲੇਖਾ ਅਧਿਕਾਰੀ
- ਸੀਨੀਅਰ ਐਕਸੀਅਨ (ਜ਼) ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣਗੇ।

- 142.3.1 ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ/ਆਪਰੇਸ਼ਨ/ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੈਕਿੰਗ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ 2 ਲੱਖ, ਆਡਿਟ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਛੋਟ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡੀਐਸਏ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੀਈ (ਓਪਸ) ਨੂੰ ਮੁੜ-ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਕਮ ਦਾ 33% ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 50 ਲੱਖ ਇਹ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। 1 ਲੱਖ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਤੱਕ 2 ਲੱਖ
- 142.3.2 ਅਥਾਰਟੀ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੀਐਸਈਬੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।
- 142.3.3. ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਾਈਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
- 142.3.4 ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ PSEB ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ. ਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ ਪੱਧਰੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਕਾਇਆ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ 50% ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ।
- 142.3.5 ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗੀ। CE/SE (Ops) ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਸਮੇਤ। ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ CE/SE (Ops)।
- 142.4 ਬੋਰਡ ਪੱਧਰੀ ਸਮੀਖਿਆ/ਅਪੀਲ ਕਮੇਟੀ:
1. . ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ
 2. ਮੈਂਬਰ (F & A)
 3. ਮੈਂਬਰ ਮੈਂਬਰ (ਟ੍ਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ)
 4. ਮੈਂਬਰ ਮੈਂਬਰ (ਸੰਚਾਲਨ)
 5. ਕਨਵੀਨਰ ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਕਮ.)
- ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਓਪਸ) ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

142.4 .1 **ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ** : ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਇੰਚਾਰਜ (ਕਮ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ MFA ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

142.5 **ਸਪਾਟ ਰਿਵਿਊ ਕਮੇਟੀ** : ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਥਾਰਟੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸਪਾਟ ਰਿਵਿਊ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(15) ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਸਕੀਮ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਕੋਡ" ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਸਕੀਮ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"9. ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ 'ਵਰਜਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ :- ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ (ਇੱਥੋਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ) ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ (I)—ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ (II) -ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ I ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨੱਥੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਦਫਤਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਸਵਾਲ ਨੰ. 1

(14) ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੱਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ 79 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਪਤਕਾਰ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਟ.

(15) ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਥਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਲਈ, ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਧੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79(j) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ

ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਲਈ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

(16) ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਅਤੇ 79(j) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 49 ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਧੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਪਤਕਾਰ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(17) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79(j) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ 49 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 49 ਅਤੇ 79 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਬੰਧ, ਉਪਭੋਗਤਾ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਝੌਤਾ ਸਾਲਸੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਕੋਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਨੂੰਨ ਨੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਧੀ ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸਲਈ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਧੀ ਵਿਭਾਗੀ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

(18) **ਭਾਰਤੀ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ, (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ।

ਨਿਯਮ ਕਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 (3) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79(j) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 (j) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੋਰਡ ਸੈਕਸ਼ਨ 79 (ਜੇ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 79(j) ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 49 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਇਸੈਂਸਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ

M/s Ranbaxy Laboratories Ltd v. Punjab State Electricity 315
Board and another (Hemant Gupta, *J.) (F.B.)

ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪਲਾਈ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।" ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਪਲਾਈ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਲਾਈ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸਪਲਾਈ ਐਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਉਪਬੰਧ ਦੁਆਰਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 79(j) ਜਾਂ ਸਪਲਾਈ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ।

(19) ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਲਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਉਪਾਅ ਵੀ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(20) ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਐਕਟ, 1910 ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ (ਸਪਲਾਈ) ਐਕਟ, 1948 ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਵਿਧੀ ਦਾ ਉਪਾਅ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਅ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਵਾਦ ਵਿਧੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ੋਨਲ ਪੱਧਰੀ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਪੱਧਰੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਨਾ ਤਾਂ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਜੋ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਸਕੇ।

(21) ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਕੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਬਨਾਮ ਮਾਸਕ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਹੇਠ

ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

"ਇਹ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬੇਦਖਲੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਬੇਦਖਲੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

(22) ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਕਮਲਾ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਬਾਂਬੇ, (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼. (ਪੈਰਾ 30 ਪੰਨਾ 1951)

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਝੁਕਾਅ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਪਾਅ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਜਾਂ ਮੁਨਾਸਬਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਬੇਦਖਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਕਲਪਨਾਯੋਗ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਣਾਇਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਾਅ ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। (ਪੈਰਾ 32 ਪੰਨਾ 1952)

(23) ਟੈਸਟ ਕਿਹੜੇ ਹਬੀਬੀਨ ਹਨ? ਧੁਲਾਭਾਈ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਵਿਯਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਟੈਰਿਨਫਰ ਇਮਪਲਾਂਟ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ:-

“(1) ਜਿੱਥੇ ਕਨੂੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਬਾਰ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਜਾਂ ਮੁਨਾਸਬਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਦਖਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਪਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਨੂੰਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਾਅ ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(3) Xx xxxx<xx xXxXxXxXX (4 4) Xx xxxx i xx xXxXxXxX (5) x xxxx i xx xXxXxXxXX (6) x xxxxx<x xXxXxXxXxX

(7) ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੈੱਟ ਡਾਊਨ ਬਾਰੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

(24) ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਸੀ ਇਨੇਬੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਪੱਟੀ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ- 'ਕਿ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ- ਮੌਜੂਦਾ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਾਅ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ

ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ:-

"ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਿਆਪਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਾਅ ਦੋਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਯੂਨੋ ਫਲੈਟੂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਲਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇਦਖਲੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਫਿਰ ਆਮ-ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਚਾਰ ਦੋਵੇਂ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਚੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮਕਾਲੀ ਉਪਾਅ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਧਾਰਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੂਲਾਭਾਈ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(25) **ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਚੱਢਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਿੱਲੀ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬਾਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਐਕਟ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਜਿਹੇ ਸਾਂਝੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਯਮ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 343 ਅਤੇ 347-ਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬਾਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਇਮਾਰਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਇਸਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ:-

“ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਭਲਾਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਰੁਝਾਨ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਨੂੰਨ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਫੈਸਲੇ. ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਿਰਜੀਆਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ- (1) ਕੀ ਜਿਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ, ਇੱਕ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੂਰਵ- ਮੌਜੂਦਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ? (2) ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਦੇਣਦਾਰੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀ? ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ।

(26) ਮੋਸਟ ਰੇਵ. ਪੀ.ਐੱਮ.ਏ. ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੋਰਨ ਮਾਰ ਮਾਰਥੋਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਇੱਕ ਸਭਿਅਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸਮਝੌਤਾਯੋਗ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਚੌੜਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਟ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਾ ਹੈ

ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ ਹਰ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੀਵਾਨੀ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 28 ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:-

"28. ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਮੀਕਰਨ ਜਾਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਫਰਜ਼ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਭਿਅਕ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਟ; ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ; ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ. ਬਲੈਕ ਦੀ ਲੀਗਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਵਿਆਪਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀਆ, ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਆਦਿ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਸਿਵਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਸੂਟ ਵੀ ਗਿਆਨਯੋਗ ਹਨ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੀਵਾਨੀ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਵੀ ਹਨ ਕੁਦਰਤ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੁਣਾਂ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੱਖਰ; ਲੜੀਬੱਧ; ਕਿਸਮ ਅੱਖਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ ਹਰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੀਵਾਨੀ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ।"

(27) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ **ਧਰੁਵ ਗ੍ਰੀਨ ਫੀਲਡ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ**, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਧਾਂਤ ਰੱਖੇ:-

- (1) ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹੋਏ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧ ਹੈ

ਇਸ ਅਧੀਨ ਨਿਰਦਿਸ਼ਟ ਇੱਕ ਆਮ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

- (2) ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗੀ, ਬਸ਼ਰਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(28) **ਰਾਮੋਦਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਬਿਸਵਾਸ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, (ਸੁਪਰਾ) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਦਾ ਵਿਭਾਗੀ ਉਪਾਅ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਵੇਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਉਪਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

“ਫੇਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਰਾਏ,

“ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਭਾਵ ਸੀਸੀਐਸ (ਸੀਸੀਏ) ਨਿਯਮ, 1965 ਦੁਆਰਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।”

ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, ਨਾ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਹਟਾਏ ਗਏ ਹਨ

ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, ਖਾਸ ਰਾਹਤ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਹਿੱਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਚਿਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦੇਈਏ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰ-ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

(29) ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ 3 ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, Cthe3fo ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:-

(1) ਉੱਥੀ ਜੂਸ ਇੱਥੀ ਉਪਾਅ ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਉੱਥੇ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੀਵਾਨੀ ਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ

ਵੀ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬੇਦਖਲੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

- (2) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇੱਕ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਉਚਿਤ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
- (3) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਉਪਾਅ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।
- (4) ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰੇਗੀ ਬਸ਼ਰਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(30) ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਾਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 79 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਕੀਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।

ਸਵਾਲ ਨੰ. 2

(31) ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ,) ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕੂਲਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੂਟ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 10 ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:-

"ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ: ਕੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ? ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਇਲ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹੀ

ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਪੀਸੀ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸੂਟ ਸਾਂਭਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਦੀਵਾਨੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਧਾਨਕ ਸਰਕੂਲਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਲ

ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਸਿਵਲ ਕਾਰਨ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਬਿਜਲੀ (ਸਪਲਾਈ) ਐਕਟ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੋ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ।

(32) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਸਰਜ਼ **ਕਮਲਾ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਾਂਬੇ (ਸੁਪਰਾ)**, **ਪੁਲਾਬਾਈ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ)**, ਅਤੇ **ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਚੱਢਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ (supra)**, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ **ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੀ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰਾਓ** ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸੀਵਿਯਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਬੰਧਨਯੋਗ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। **ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (14)**। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 28 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

“ਕਾਮਨ ਕਾਜ਼ (I), ਕਾਮਨ ਕਾਜ਼ (II) ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇਵ ਸ਼ਰਮਾ (I) ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇਵ ਸ਼ਰਮਾ (II) ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲੇ, ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ- ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਵਿਯਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਲਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਬੈਂਚ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦਿਗੀ ਜਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

(33) ਇਸ ਲਈ, ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੋਰਡ.

(34) ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਆਰ. ਐਨ. ਆਰ

M/s Ranbaxy Laboratories Ltd v. Punjab State Electricity 325
Board and another (Hemant Gupta, *J.) (F.B.)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮਹਿਕ